

nak. Ezeket a lelki hatásokat minden szülőnek, nevelőnek és tanítónak alaposan és gondosan mérlegelnie kell. A továbbiakban a nevelésnek és a büntetésnek összefüggését vizsgálja főleg a gyermekkor első éveinek, azután pedig az iskolába járó gyermeknek szempontjából. Nem hogy figyelmen kívül néhány fontos elméleti kérdést sem, így a láthatólag sok büntetésre szoruló gyermekek helyes kezelésének problémáját, a tekintély és felelősség kérdését e tárgykorrel kapcsolatban, a büntetés nélküli nevelésre vonatkozó elméletet. Végül a bíraskodást, büntetést és nevelést mint a jövőnek pedagógiai problémáját vizsgálja.

Mindezeknek a fejtegetéseknek rendkívüli érdekességet és elevenséget biztosítanak széleskörű neveléstörténeti adatai, valamint főleg irodalmi ismeretei, ami egyúttal mint olvasmányt is jeles könyvvé avatja Mengnek alapos művét.

Nagyon óhajtható volna, hogy esetleges nyelvi nehézségek ellenére minden magyar gyakorlati nevelő megismerje e könyv anyagát, mielőtt nevelői munkájában a büntetés eszközt igénybevenné. Bizonyára sokan megváltoztatnák eddigi eljárás módjukat, anélkül, hogy nevelői munkájuk eredménye csökkenne és hátrányt szenvedne. Ebben van éppen Meng könyvének jelentősége, melyre pedagógusaink figyelmét felhívjuk. *Gyulai Agost.*

Fritz Blättner: Die Methoden der Jugendführung durch Unterricht. Kritische Untersuchungen zur Didaktik der deutschen Jugendschule. Langensalza, 1937. Beltz. 290 l.

A Harmadik Birodalomnak az egész nép nevelését célzó politikai akarata az iskola és a többi oktató intézmények működését szűkkörűnek találván, a nevelő intézményeknek egész légióját szervezte meg. Ma minden birodalmi polgár tagja valamilyen szervezetnek, amely alapvető feladatának az ő politikai iskolázását, világnézeti nevelését tartja. E szervezetek elsősorban a közösségi életformától, az együttlétől, a közös munkától és a közös üdüléstől várják a nevelő hatást; maga az élet, mégpedig a népi eszméknek megfelelően alakított élet van hivatva az egyént ez eszménynek irányába átformálni. A nemzeti szocialista forradalom jelszavaitól visszhangzik ma a művelődési életnek minden területe; nem csoda, hogy az iskola is szűknek találván az oktatás vagy legfeljebb a nevelő oktatás által megszabott kereteit, a népfarmáló politikai szervezetek nagy tekintélyét és megbecsülését megirigyelve, maga is egyetemesebb feladatok szolgálatára ajánlja fel erőit.

„A döntő tény, amely az iskolát teljesen megváltoztatja, az ifjúsági szervezetek ténye“ (15. l.). „A Hitler-Jugend és a Bund-deutscher Mädel szervezeteiben folyik az ifjúság politikai nevelése, és mivel ma elsősorban ezen van a hangsúly, az iskola háttérbe szorult. Mi történjék hát vele? Hogyan fejthet ki még értékes munkásságot?“ (16. l.). A mai élet követelménye az, — feleli szerzőnk, — hogy közösségi létté szervezzük az iskolát, népi létté, amelyben az idősebb nemzedék — a tanítóság — együtt él a fiatalabbal s amelyben a közös életből eleven lélek és eleven tudás születik.

Az új iskolának életformáját tehát egészen másképen kell kialakítani, mint amilyenné a történeti fejlődés, századok hagyománya tette. Ez az iskola nem tanít, nem tagozódik szakokra, hanem az életben benne állva az életre, a közösség életére készít elő. „A jövő iskolája nem fog tananyagokat közvetíteni, még akkor sem, ha előkelően mint művelődési javakat szállítja őket.“ A régi iskola növendékei művelődési javakat sajátítottak el, és ennek eredményeként jött létre a „műveltség“. A ma iskolájában azonban „komoly dolgok forognak kockán“ — mondja szerzőnk (18. l.), s ebből nyilván következik, hogy az általa idézőjelbe tett műveltség neki már nem fontos.

Ennek a jövő iskolájának didaktikáját szerkeszti meg Blättner előttünk lévő könyvében. Minden rendszeres didaktikának kiindulópontja a művelődési javak rendszerének megállapítása. Mivel Blättner szerint nem beszélhetünk művelődési javakról és mivel az iskola feladata nem tudás átszármaztatása, hanem az életben bennállva az élethez szükséges erők és képességek kialakítása, a „régididaktika“ megindulásával párhuzamos lépése azoknak az életágaknak (*Lebensbezirke*) a megállapítása, amelyek az egyénnel szemben folytonos követelményeket támasztanak. A műveltség közvetítése helyett az élet különféle területeire való előkészítés lesz az iskola feladata. Ezek az életágak az állam, a vallás, a munka, a népi-társadalmi élet és az ismeretek. Minthogy az állami életre nem az iskola, hanem a szervezetek készítik elő, továbbá minthogy a Harmadik Birodalomban a vallás szerepe még egyáltalán nincs tisztázva, szerzőnk csak a három utolsó életágra való előkészítés didaktikai feladatait tárgyalja.

Az új iskolának alapvető feladata a gyermeknek a munka világába való bevezetése. A modern embernek a munka már nem hivatás, a család nem munkaközösség, a munka ethosának meggyökereztetését, a munkaérzület felkeltését az iskolának kell elkezdenie. Ezenkívül céljával kell kitűznie a gyermek munkakészségének kibontakoztatását és a munkával kapcsolatos gondolkodás kialakítását. A munkára való nevelés, amelynek szerzőnk szerint a tízéves korban kell megkezdődnie, rajzolás és műhelymunkát követel meg eszközöként és matematikai-természettudományi ismeretekre épít. A tevékenységnek folytonos öneszméltre ébresztése a munkához szorosan hozzákapcsolja a munkának matematikai és természettudományi vonatkozásait. Ily módon ezek szilárd egységet alkotnak, világos bizonyítékaul annak, hogy a régi iskola anyagának „szakokra“ való széthasítása szükségtelen és az élet kibontakozásának legnagyobb ellensége.

A népi élet számára való kialakítás műzsi nevelést követel; ez azonban a munkaiskola fogalmi kategóriáival nem oldható meg. Kerschesteiner a munkaiskolát eredetileg a kézimunkára alapozta; később azonban az oktatásnak minden területére kiterjesztette, Gaudigék pedig az öntevékenység fogalmával azonosították. Ámde a munkamódszer egyetemesítése lehetetlen; nem lehet az oktatásnak minden anyagán „dolgozni“. A kultúrpedagógiai mozgalom hívei — a *Kulturkunde* elvének hangsúlyozói — ahelyett, hogy a költői művet, a történetet hatni engednék az ifjú kedélyre és az eleven szemléletet

engednék érvényesülni — az alkotást mint dokumentumot fogják fel, mindenáron korszellemet akarnak vele erőszakosan szemléltetni; ezek tulajdonképen a ezellettudományos módszert tekintik az oktatás módszerének és a gyermek számára érthetetlen, üres fogalmakat nyújtanak. Ezzel szemben az iskola kereteit az ifjúságnak megfelelő étellel és a művészet közvetlen megjelenítésével kell kitölteni. Az ember csak valóban átélt, formált életben kaphatja meg formáltságát; a szeretettől formált életben a jövő életet alakító *képek* jönnek létre, ezek pedig csak az ősi gyermeki és népi viszonyok között lehetők fel. A közösség életét formáló képtermelő tartalmak a tánc, a ritmus és a belőlük kifejlődő gimnasztika, valamint a velük kapcsolatos zene, továbbá a nép költészetének és a művészeti alkotásoknak az élvezete, a történet és az ősi gyermeki-népi műalkotás (*Werkschaffen*). Az igazi népi étletté tett iskolában ezek nem „tantárgyak“, hanem a gyermekek lelkére közvetlenül ható, képteremtő és eszményalkotó tartalmak; hatékonyvá csak úgy lehetnek, ha az iskola nem tanítja őket, hanem mint a falai között kibontakozó népi-közösségi élet művészi megnyilvánulásait tekinti és ápolja. A gyermek receptivitása (*Schauen*) és spontaneitása (*Schaffen*) egyaránt megnyilvánul bennük.

Az iskolának harmadik feladata végül az életre szükséges ismeretek nyújtása. Ezeknek az ismereteknek mindig a tapasztalásból, ennek gondolkodó elmélyítéséből kell fakadniuk. Az iskolának nem szabad itt tudományt tanítania, hanem a megismerésnek a népi életben adott életformáját kell ápolnia és alakítania. Három ismeretkör merül itt fel: a természet, a szülőföld és a világ, végül pedig az ember és az élet ismerete (*Naturkunde, Heimatkunde, Lebenskunde*).

Ismeretes, hogy a Birodalom — mint fontos népnevelő intézményt — 1934-ben elrendelte a Landjahr-kötelezettséget, amely a 14 éves városi gyermekeket egy esztendőre vidékre küldi, ahol a parasztság munkájába való bekapcsolásuktól, valamint az ének, a zene, a népművészet és a néptáncok gyakorlásától a népi öntudat és a közösségérzés kialakulását reméli. Ha Blättner könyvét lapozgatjuk, úgy tetszik, hogy ez a könyv mindenekelőtt ennek a Landjahrnak a didaktikája. Szerzőnk azonban mindig az iskoláról beszél és annak kereteit akarja valaminő népnevelő szervezetté kiszélesíteni. Azonban egész kísérlete mindaddig nem vehető komolyan, ameddig nem felel arra a kérdésre, hogyan gondolja ezt. E gyakorlati kérdésre való válaszolás nélkül következményei nem lehetnek egyebek jelszavaknál, aminthogy műve — bármennyire újszerű is — egy széleskörű tudományos „irány“: a jelszópedagógia képv. elője.

Faragó László.

Willi Schneider: Unterrichtsführung im gruppenunterrichtlichen Verfahren.
Weimar, 1937. Verlag H. Böhlau. 116 l.

Mióta a neveléstudomány önállóvá lett, mindig ébren volt a nevelés munkájának keretein belül a sajátos jogú és sajátos módú eljárások kutatása. E kutatás célja a valóság jelenségeinek rögzítése, rendezése, lehetőleg önmagukból való megértése és magyarázása. A jénai egyetem gyakorlóiskolájában már